ПАЛІТЫЧНЫ МЕДЫЯТЭКСТ НА БЕЛАРУСКІМ ТЭЛЕБАЧАННІ (на матэрыяле рубрыкі Ігара Тура «Будет дополнено»)

В. М. Самусевіч

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
вул. Кальварыйская, 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
samusevich@bsu.by

У матэрыяле даследуецца палітычны тэкст, які актуалізаваўся ў сучаснай інфармацыйнай сферы. Вызначаецца яго спецыфіка на беларускім тэлебачанні.

Ключавыя словы: тэлебачанне; эфір; аналітыка; аўтарскі стыль; грамадска-палітычнае вяшчанне.

A POLITICAL MEDIA TEXT ON THE BELARUSIAN TELEVISION (on the example of Igor Tur's rubric «Will be added»)

V. M. Samusevich

Belarusian State University,
9, Kalvariyskaya Str., 220004, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: V. M. Samusevich (samusevich@bsu.by)

The article researches a political text which is updated in contemporary informational sphere. Its specificity on the Belarusian television is defined.

Key words: television; broadcasting; analytics; author's style; social and political broadcasting.

Пад палітычным медыятэкстам мы будзем разумець тэкст (вербальны, аўдыяльны, аўдыявізуальны), у якім размова ідзе аб актуальных палітычных пытаннях і які звернуты да масавай аўдыторыі [Гл.: 3].

Звернемся да аналізу матэрыялу «Почему в Беларуси больше не будет, как раньше, и началом чего стала смерть офицера КГБ?» рубрыкі Ігара Тура «Будет дополнено» (https://ont.by/news/pochemu-v-belarusi-bolshe-ne-budet-kak-ranshe-i-nachalom-chego-stala-smert-oficera-kgb-rubrika-budet-dopolneno), які з'яўляецца палітычным медыятэкстам, паколькі паднімае палітычныя

праблемы. Удакладнім, што палітычнымі праблемамі прынята называць актуальныя пытанні, звязаныя: а) з размеркаваннем уладных паўнамоцтваў, непасрэдна з палітычнай уладай; б) з палітычнай стратыфікацыяй грамадства, са структурай улады; в) з палітычным кіраваннем грамадствам. Пры гэтым любы палітычны тэкст у медыяпрасторы стратэгічна накіраваны на змену ці падтрымку бягучай палітычнай сітуацыі, на пераразмеркаванне ўладных паўнамоцтваў ці падтрымку існуючай улады [Гл.: 1].

Зразумела, што палітычныя тэксты дзяржаўных медыя арыентаваны не толькі на падтрымку існуючых дзяржаўных інстытутаў і рэалізуемай у краіне дзяржаўнай палітыкі, але і на актыўную прапаганду ідэй, меркаванняў, каштоўнасцяў уладных структур. Адзначым, што прапаганда, на наш погляд, з'яўляецца самым дзейсным інструментам сацыяльна-абумоўленага канструявання карціны свету пасродкам вызначанай інтэрпрэтацыі рэчаіснасці.

Паколькі чытач заўсёды атрымлівае інтэрпрэтацыю інфармацыі, любы журналісцкі тэкст з'яўляецца аўтарскім, таму поруч з такім спосабам камунікатыўнага ўплыву як перакананне, важным фактарам у медыятэкстах з'яўляецца ацэначнасць. Сутнасць дзейнасці аўтара/журналіста палітычнага тэксту – ацэнка актуальнага і ўкараненне гэтай ацэнкі ў масавую свядомасць. Напрыклад: «Андрей снимал свой выстрел на камеру… Для хайпа, который так требуют в Сети. Хайп был, но посмертно. Его вот пытаются героизировать. Но он не защищал свою семью, не защищал жилье, не участвовал в какой-то борьбе. Он зарядил ружье, взвел, дождался – и выстрелил в человека. Он убийца и террорист. Все».

Асноўная мэта аўтара пры пабудове палітычнага тэксту – дамагчыся найлепшага эфекту ўздзеяння на аўдыторыю. У сувязі з гэтым ключавой функцыяй, на наш погляд, з'яўляецца прагматычная, адсюль патрабаванне: тэкст павінен быць зразумелы для аўдыторыі, ідэйна канкрэтны і змястоўна дакладны.

Традыцыйна выдзяляюць тры спосабы аргументацыі: да розуму (лагічная аргументацыя), да маралі (каштоўнасная аргументацыя) і эмацыйна-псіхалагічныя заклікі (эмацыянальная аргументацыя). Як правіла, у палітычных медыятэкстах гэтыя спосабы спалучаюцца, што дазваляе дасягнуць найбольшай пераканаўчасці. Напрыклад: «Как и вчера, общество поддержало семью погибшего Димы "Нирваны", и писали искренние слова соболезнования далеко не только те, кто за государство, за Лукашенко и вообще за политику и политизацию. Это горе, это трагедия, это то, чего боятся все в любом адекватном обществе, потому что насилие в сторону правоохранителей

лавинообразно, и где одна смерть – там могут быть еще, и вот этого сейчас боятся все».

Аўтарская журналістыка ці публіцыстыка прадугледжвае пазіцыю наглядальніка палітычнага працэсу, і аўдыторыя чакае ад публіцыста ацэнкі, зробленай на аснове аб'ектыўнага аналізу, з прадстаўленнем іншых меркаванняў. Пазіцыя наглядальніка не адбірае ў публіцыста ні магчымасці спачуваць, ні права на суб'ектыўнасць. У той жа час найбольшы накал і пераканаўчасць тэксту назіраецца, калі аўтар/журналіст не проста наглядальнік, а суб'ект палітычных працэсаў, які ўключаны ў яго ў рознай ступені і ў розных ролях. Напрыклад: «Я поясню, почему я сегодня снова в эфире. Вот один из журналистов, которого в этом году предлагалось убить. Как вы можете заметить – это я. И читать "а давайте убьем Тура или хотя бы покалечим" было, скажем так, не очень приятно. Это все было в Интернете, да. И я и про себя прочел, мол, ой, да ничего страшного, это просто разговоры в чатах, за это нельзя жестко наказывать. Ну-ну… Потом попробовали убить моего коллегу Азаренка, потом депутата Гайдукевича. Да, ничего не вышло, и по причине криворукости убийц, и благодаря работе спецслужб. Сотрудником которых был погибший вчера боец КГБ Дмитрий с позывным «Нирвана». И когда мы рассказывали и показывали, как готовились покушения на Гайдукевича, на Азаренка, на меня – часть общества, самая отвратительная для меня, и я ой как имею право так считать, писали – "ну, не убили же и не покалечили, чего распереживались?" С весны этого года, увы, было очевидно, что рано или поздно вся эта писанина в интернете, которая "берите в руки оружие и сопротивляйтесь!", приведет к чьей-либо смерти. Может, к моей, может, к вашей, зритель».

Адзначым, што структура палітычнага медыятэксту – гэта больш высокая ступень арганізацыі тэксту: яна ўключае змястоўны ўзровень (тое, што прама сказана), узровень рытарычных сродкаў (тое, як сказана) і ўзровень апрыёрных спасылак (ідэі, прадстаўленні, што ляжаць у аснове выказвання).

Аўтар часткова абмежаваны ў сваіх трактоўках і ў выбары сродкаў, у тым ліку і моўных, паколькі ў дзяржаўных медыя існуе канкрэтная рэдакцыйная палітыка, аднак у аўтара заўсёды ёсць выбар слоў і форм, якія найлепшым чынам адлюструюць яго думкі і меркаванні. Гэты выбар і вызначае той факт, што нельга гаварыць пра поўную аб'ектыўнасць. Напрыклад: «И плевать на законы, иногда не до них и их можно и поменять – вчера последняя красная черта была пресечена и мосты сожжены».

Формы і прыёмы могуць быць эксплiцытнымі і імпліцытнымі. Так, яўнымі прыёмамі з'яўляюцца:

1) пабудова тэксту, спосаб падачы матэрыялу (з чаго пачынае, як развівае думку, чым заканчвае, дзе кульмінацыйны момант і інш.). Напрыклад: «Меня зовут Игорь Тур, и я дополню тему»;

2) рытарычныя сродкі і фігуры: вобразныя сродкі, слэнгавыя элементы, рознастылявая лексіка, рытарычныя пытанні, тыпы вобразаў (рацыянальныя, эмацыянальныя, каштоўнасныя); напрыклад: «И те люди, кто просто писал в интернете, травил, угрожал и оскорблял, которые потом пускают сопли в ГУБОПиКе и просят прощения, мол, я же просто писал – вы, именно вы убили вчера двух людей. Их убила ваша писанина, их убило ваше “сопротивляйтесь режиму!” и “берите в руки оружие!”. Вы виноваты в этих смертях. И особенно те, кто писал гадости в сторону погибшего сотрудника КГБ. Этого нигде не будет прописано, но вы, писаки, будете отработаны как соучастники убийства и как террористы. Жестко, но не жестче, чем то, что вы писали вчера и писали в принципе»;

3) граматычная пабудова (інверсія, паўторы, заклікі, звароты). Напрыклад: «Зачем она снимала на видео? Не знаю, но, похоже, ради *хайпа* в интернете. И муж ее убил сотрудника КГБ ради *хайпа*. И сам ради *хайпа* погиб, хотя *хайп* – это в интернете, а в жизни Андрей – убийца и террорист. И *хайп* случился, ведь, кроме соболезнований, писали и гадости»;

4) аргументатыўныя, лагічныя прыёмы: спосаб развaг і прадстаўленне аргументаў і фактаў (тэзісная падача ці разгорнутая, мадальнасць, дэкларацыйнасць і пад.); напрыклад: «Даже к оппонентам я обращусь в первую очередь – неужели вы думаете, что вся эта вакханалия, которая тянется с прошлого года, нужна им – чекистам, ОМОНовцам, следователям? Эти разборки с митингующими, тонны уголовных дел, бессонные ночи одна за другой? Им это разве надо?»;

5) візуальна-графічная акцэнтуалізацыя (у тэкстах газетных – курсіў, шрыфт, знакі і інш., у аўдыяльных – гук, паўзацыя, любыя знакі інтанацыйнай выразнасці, у аўдыявізуальных – фонавая графіка, складнікі стылю вядучага/аўтара (манера, выгляд, індывідуальны стыль, эмацыйнасць і інш.).

Звернем увагу, што да аўтара/журналіста палітычнага медыятэксту прад’яўляюцца найбольшыя патрабаванні: ідэйна-маральныя якасці, дзелавыя якасці, характаралагічныя якасці, фізічныя якасці, а таксама важна эрудыцыя, культура маўлення, валоданне тэорыяй і практыкай журналістыкі, г. зн. прафесійны вопыт і майстэрства [Гл.: 2]. Усімі гэтымі якасцямі і ведамі валодае вядучы рубрыкі «Будет дополнено» Ігар Тур.

Можам абагульніць задачы палітычнага медыятэксту: 1) прыцягненне ўвагі да праблемы; 2) ідэалагічная задача (бачанне сітуацыі і шляхі

вырашэння існуючых праблем); 3) перакананне аўдыторыі ў правільнасці пастаўленых праблем і прапанаваных шляхоў іх рашэння; 4) мабілізацыя аўдыторыі на падтрымку прапаноў/ідэй аўтара. Усе пералічаныя задачы выконвае медыятэкст Ігара Тура. Адзначым, што не ў кожнага аўтара ёсць у тэксце яркі мабілізацыйны пачатак – спроба звароту да пачуццяў усіх удзельнікаў тэлекамунікацыі, незалежна ад палітычнай пазіцыі. Аднак у аналізуемым матэрыяле ён ёсць і знаходзіцца ў адной з моцных тэкставых пазіцый – напрыканцы праграмы: «Оппоненты… Раньше вы противостояли нам, "ябатькам", как вы называете. Но наши с вами разборки уже не особо интересовали тех, кто посередине, не с теми и не с другими. Но вы убили офицера. И сейчас те, кто был нейтрален, лучше понял, кто вы и зачем вы это делаете. Знаете, у нас недавно был День народного единства. Но теперь у нас есть еще одна дата, оппоненты-радикалы – День народного единства против вас, против террора, и это 28 сентября. И мы, будьте уверены, не забудем, не простим. А главных террористов – Тихановскую, Латушко, Цепкало и прочих – нужно достать из любой точки на карте и приволочь в Минск».

Для палітычнага аглядальніка неабходна навучыцца адчуваць, што важна: трэба не толькі разумець падзеі з пункту гледжання палітычнай актуальнасці, але і ўмець ацэньваць магчымую рэакцыю сваёй аўдыторыі як часткі грамадства. Палітычны медыятэкст можна назваць эфектыўным, калі ўсе пастаўленыя задачы будуць выкананы, а аўтар здолее давесці свае развагі і ідэі не толькі сваім прыхільнікам, але і апанентам. У гэтым рэчышчы медыятэксты Ігара Тура з'яўляюцца ўзорнымі.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Алтунян А. Г.* Анализ политических текстов: учеб. пособие. М.: Логос, 2014. 384 с.
2. *Богуславская В. В.* Моделирование текста: лингвосоциокультурная концепция. Анализ журналистских текстов. Изд. 4-е. М.: Изд-во ЛКИ, 2013. 280 с.
3. Язык СМИ и политика / Под ред. Г. Я. Солганика. М.: Изд-во Московского университета; Факультет журналистики МГУ им. М. В. Ломоносова, 2012. 952 с.